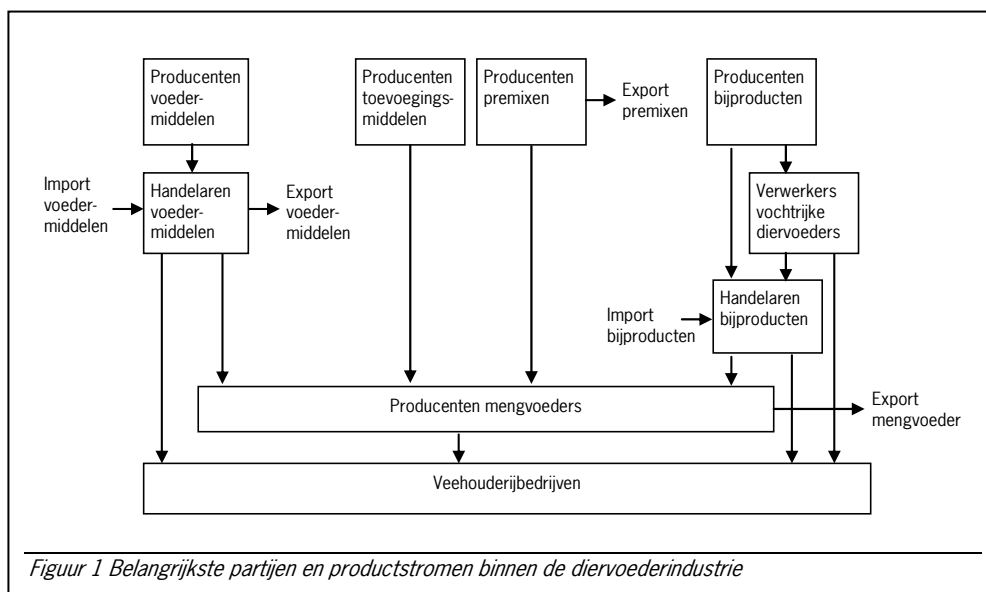

DIERVOEDERINDUSTRIE BENUT MEER BIJPRODUCTEN VAN VOEDINGSMIDDELEN

Eric ten Pierick en Jan Bolhuis

De Nederlandse diervoedersector bestaat uit mengvoederbedrijven, foeragebedrijven, grondstoffenhandelaren en ook de levensmiddelenbedrijven die rest- en bijproducten voor diervoeding leveren. Naast de veevoederproducenten maken ook de producenten van voeder voor gezelschapsgedieren deel uit van de diervoedersector. Het gaat in totaal om ongeveer 1.800 bedrijven met zo'n 9.000 medewerkers en een gezamenlijke omzet van circa 4 miljard euro. Hoewel veehouders zelf een deel van het benodigde voer, zoals gras en snijmaïs, produceren, is de diervoederindustrie voor hen van groot belang. Deze industrie levert namelijk jaarlijks ongeveer 12,5 miljoen ton aan mengvoeder en ruim 5 miljoen ton aan vochtrijke diervoeders. De structuur van de diervoedersector is weergegeven in figuur 1.

Mengvoederindustrie

De eerste mengvoeders werden rond het begin van de twintigste eeuw geproduceerd. Het duurde echter tot na de Tweede Wereldoorlog voordat er in Nederland sprake was van grootschalige mengvoederfabricage. De aanleiding hiervoor werd vooral gevormd door de verbeterde transportmogelijkheden en de beoogde productiviteitsstijging in de landbouw. Het hoogtepunt van de mengvoederproductie werd bereikt in 1988. In dat jaar werd ongeveer 17 miljoen ton geproduceerd. Vervolgens nam de productieomvang af door de quotering van de melkproductie en de beperkingen voor de intensieve veehouderij door het mestbeleid. Na een dieptepunt in 2003 als gevolg van de uitbraak van vogelpest is er vanaf 2004 weer enige groei. Momenteel bedraagt de productie ruim 12 miljoen ton per jaar. Een belangrijk deel van het mengvoeder, ruim 40%, is bedoeld voor varkens (tabel 1). Pluimvee en rundvee nemen ieder ongeveer een kwart voor hun rekening. De rest gaat naar paarden, schapen en geiten, honden, katten, vogels en andere dieren. Van de totale productie wordt een kleine 10% geëxporteerd. In de mengvoederindustrie zijn ongeveer 140 ondernemingen actief. Het grootste deel daarvan is relatief klein en in particuliere handen. Toch is er sprake van een vrij sterke concentratie: ongeveer twee derde van de productie wordt door circa 10 ondernemingen geproduceerd. De belangrijkste producenten zijn ABCTA, Agrifirm, Boerenbond Deurne, Cehave Landbouwbelang, Hendrix UTD (onderdeel van Nutreco), De Heus Brokking Koudijs en Rijnvallei.

Tabel 1 Enkele kenmerken van de mengvoederindustrie in 2003

Diersoort	Aantal ondernemingen			Productie (x1.000 ton)		
	Particulier	Coöperatief	Totaal	Particulier	Coöperatief	Totaal
Rundvee	64	16	80	1.632	1.756	3.388
Varkens	73	16	89	2.358	2.869	5.227
Pluimvee	67	15	82	1.391	1.354	2.744
Overig	94	16	110	717	80	797
<i>Grootteklasse</i>						
t/m 25.000 ton	90	2	92	677	19	696
25.000 t/m 100.000 ton	20	3	23	1.070	145	1.214
100.000 t/m 150.000 ton	5	4	9	556	506	1.062
150.000 t/m 250.000 ton	4	2	6	782	386	1.168
meer dan 250.000 ton	3	6	9	3.013	5.003	8.016
<i>Totaal</i>	122	17	139	6.098	6.058	12.156

Bron: Productschap Diervoeders.

Grondstoffen

De grondstoffen die voor de mengvoederproductie worden aangewend, bestaan uit voedermiddelen, toevoegingsmiddelen en premixen. Voedermiddelen zijn enkelvoudige bestanddelen, inclusief afgeleide producten en bijproducten van deze bestanddelen. Belangrijke voedermiddelen zijn:

- granen (bijvoorbeeld haver, gerst, rogge, tarwe en maïs);
- oliehoudende zaden en vruchten (bijvoorbeeld raapzaad, kokos, palmpit, sojabonen en zonnebloemzaad);
- zaden van peulvruchten (bijvoorbeeld erwten, lupine en bonen);
- knollen en wortels (bijvoorbeeld suikerbieten, tapioca en aardappelen).

Ongeveer driekwart van de voedermiddelen wordt via een uitgebreid netwerk van handelaars geïmporteerd. De helft daarvan is afkomstig uit de EU. In 2000 bedroeg de import ruim 18 miljoen ton. Ongeveer de helft hiervan wordt weer geëxporteerd, vooral naar andere EU-landen. Nederland is dus een doorvoerhaven. Toevoegingsmiddelen zijn stoffen of preparaten die worden toegevoegd om de ontwikkeling van het dier te bevorderen dan wel bepaalde productkenmerken te realiseren, zoals de kleur van een ei. Voorbeelden zijn vitaminen, antibiotica, smaak-, geur- en kleurstoffen, conserveringsmiddelen en eiwitvervangers. De mengvoederproducenten kopen deze middelen rechtstreeks bij chemische en farmaceutische bedrijven, zoals DSM en Akzo Nobel. Premixen zijn mengsels van toevoegingsmiddelen en eventueel hulpstoffen, zoals bindmiddelen. De Nederlandse export van premixen is substantieel. Met circa 1 miljoen ton is deze qua hoeveelheid ongeveer gelijk aan de export van mengvoeders.

Vochtrijke diervoeders

In vooral de graanverwerkende, de aardappelverwerkende, de suiker- en de zuivelindustrie ontstaan bij- en restproducten die tot (vochtrijke) diervoeders kunnen worden verwerkt (tabel 2). In 2003 bedroeg de Nederlandse afzet van deze voeders ruim 5 miljoen ton. Ongeveer 10% hiervan wordt geïmporteerd uit België, Duitsland en Frankrijk. Van de totale productie gaat circa 60% naar de varkenssector. Daarbij gaat het vooral om tarwezetmeel, aardappelstoomschillen en weiprodukten. De overige 40% gaat naar de rundersector. Dit betreft vooral persulp, bierbostel en aardappelpersvezels. Belangrijke marktpartijen in dit segment van de diervoederindustrie zijn Beuker, Bonda (sinds kort onderdeel van Cehave), Duynie, Hedimix en Profarm (onderdeel van Cehave).

Conclusie

Het aanbod van vochtrijke diervoeders is tussen 1994 en 2003 met 25% gestegen. Dit is het gevolg van de steeds verdere stijging van de welvaart, de verdere bewerking van voedingsmiddelen en de toename van kant-en-klaarmaaltijden. Gezien de daling van de mengvoederproductie in die periode, is het aandeel van vochtrijke diervoeders in het totale diervoederpakket dus toegenomen.

Tabel 2 Nederlandse afzet van vochtrijke diervoeders in 2003

	Afzet (x 1.000 ton)	Drogestof- gehalte (in %)	Aandeel varkens (in%)
<i>Graanverwerkende industrie</i>	<i>1.995</i>		
w.v. tarwezetmeel	1.264	23	100
bierbostel	491	22	10
verse maisgluten	133	42	5
biërgist	102	12	100
graanspoeling	5	10	10
<i>Aardappelverwerkende industrie</i>	<i>1.336</i>		
w.v. aardappelstoomschillen	638	13,5	90
aardappelpersvezel	360	16,5	0
aardappelsnippers	138	22	0
voorgebakken frites	47	35	100
aardappelzetmeel	100	21	80
diverse aardappelproducten	53	23	50
<i>Suikerindustrie</i>	<i>827</i>		
w.v. perspulp	773	24	5
combi/boerenpulp/bietenpuntjes	54	14	0
<i>Zuivelindustrie</i>	<i>600</i>		
w.v. wei/melkproducten	600	5	100
<i>Fermentatie-industrie</i>	<i>232</i>		
w.v. mycelium en gistspoeling	80	12	100
tarwegistconcentraat	87	25	100
overige gistconcentraten	65	21	100
<i>Diversen</i>	<i>334</i>		
Totaal	5.324		

Bron: OPVN.